

บทความวิจัย (ก.ค. – ธ.ค. 2561)
**รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ
 การจัดการศึกษามัธยมศึกษา**

มนตรี แก้วใส นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 34000

E-mail: montree1232010@gmail.com

ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
 รองศาสตราจารย์ ดร.จินณวัตร ปะโคทั้ง อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู ศึกษานิเทศก์ ที่เป็นคณะกรรมการเครือข่ายจำนวน 340 คน เครือข่ายกรณีศึกษา 3 เครือข่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามเพื่อการวิจัยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมินรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัศึกษามี 6 ตอน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ หลักการพื้นฐานของรูปแบบ องค์ประกอบหลักของรูปแบบ ขั้นตอนการดำเนินการตามรูปแบบ แนวทางในการประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการมีส่วนร่วม, การบริหารเครือข่าย, การจัดการศึกษามัธยมศึกษา

Received: December 2, 2017, Accepted December 4, 2017

The participation Management Model of The Network to Promote the Efficiency of Secondary Education Management

Montree Kaewsai, Ed.D. Candidate in the Educational Administration Program, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

Dr.Pongtorn Singhapan, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

Assoc. Prof. Dr.Jinawata Pakotang, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

Abstract

The purposes of this research were to create a participation model in the administration of the network to promote the efficiency of secondary education management. The sample size was 340 consists of the school directors ,deputy directors , teachers and the educational supervisors who were the network committee. Research instruments included research questionnaire, In-depth interview

form, group discussion and evaluation form. Data were analyzed using frequency, mean, standard deviation, mode and content analysis.

The research findings were as follows: The results of creating a participation model found that a participation model consists of purposes, principles, main components, approaches of evaluation, and conditions of success. The results of the presentation of the participation model in administration of the network to promote the efficiency of secondary education management found that all the elements of the model were appropriate. The possibilities and helpful were high in every element.

Keywords: Participation Model, Network Administration, Secondary Education

คำขอบคุณ : งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จโดยสมบูรณ์

บทนำ

การสร้างเครือข่ายการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดความเข้มแข็งและการปฏิรูปการศึกษาจะบรรลุจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับและพัฒนาการศึกษาของชาติให้มีคุณภาพและมาตรฐานนั้น สิ่งสำคัญคือการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายของคณะกรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ.2545-2559 ได้กำหนดให้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ประชาชน ประชาสังคม และทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษา และสนับสนุนส่งเสริมการศึกษา และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545) และฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2553) (ราชกิจจานุเบกษา 2542, 2545, และ 2553 ก.) ได้บัญญัติสาระที่เป็นหลักสำคัญเพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ดังปรากฏในมาตรา 8(2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9(6) ให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมจะต้องตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานเดียวกัน โรงเรียนต้องพร้อมให้มีการตรวจสอบเพื่อการบริหาร และการจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ (วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ 2559 : 240) การปฏิรูปการศึกษาก็ไม่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย เนื่องจากเป็นเพียงแค่การปฏิรูปในเชิงปริมาณหาใช่การปฏิรูปในเชิงคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กร เน้นแต่การก่อสร้างอาคารเรียนต่างๆ ละเลยการพัฒนาคุณภาพครูและกระบวนการเรียนการสอน ขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากร การมีส่วนร่วมขององค์กรและผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง จากที่กล่าวมายังพบปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการเครือข่ายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545: 28-

35) กล่าวว่าเมื่อมีคนที่มีสนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกร่วมเครือข่ายปฏิรูปการศึกษาแล้ว หากไม่มีการจัดระบบของเครือข่ายที่ดี เครือข่ายจะเริ่มแสดงอาการของการมีปัญหา เพราะจะเกิดสภาพของความสับสนวุ่นวายและความขัดแย้งระหว่างกัน อันเนื่องมาจากความไม่ชัดเจนในอำนาจหน้าที่ วิธีการทำงาน ตลอดจนการประสานงานระหว่างสมาชิกด้วยกัน การจัดระบบของเครือข่ายจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะช่วยให้เครือข่ายดำเนินการต่อไปได้อย่างราบรื่น การบริหารงานเครือข่ายที่ประกอบไปด้วยคนหลากหลายกลุ่มหลายประเภท ต่างความคิดความเห็นกัน จำเป็นต้องอาศัยความสามารถในการประสานประโยชน์ระหว่างสมาชิกในเครือข่าย ซึ่งมีเครือข่ายจำนวนหนึ่งมีลักษณะที่เป็นเครือข่ายเทียมคือมีการชุมนุมพบปะสังสรรค์ระหว่างสมาชิกโดยที่ต่างคนต่างก็ได้มีเป้าหมายร่วมกัน และไม่ได้ตั้งใจที่จะทำกิจกรรมร่วมกันตามกระแสนิยมที่ไม่มีวัตถุประสงค์ชัดเจนหรือรวมกันตามกฎหมาย ข้อบังคับ ลักษณะของเครือข่ายจึงไม่มีการสานต่อระหว่างสมาชิก วิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของสมาชิกบางกลุ่มขัดแย้งกับวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของเครือข่ายพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มนั้นก็จะเริ่มแตกต่างจากแนวปฏิบัติที่สมาชิกเครือข่ายกระทำร่วมกัน โดยสาเหตุมาจากผู้บริหารขาดเทคนิคการมีส่วนร่วมในการบริหาร ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับระบบคนและระบบงานคือผู้บริหารไม่ยอมมอบอำนาจหรือแบ่งอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา การติดต่อสื่อสารไม่สะดวกลักษณะเช่นนี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการบริหารทั้งสิ้น เพราะการมีส่วนร่วมในการบริหารเหมาะกับหน่วยงานแบบราบ มีสายบังคับบัญชาสั้น มีการติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นอาจมีการปรับโครงสร้างให้เหมาะกับการบริหารงานลักษณะนี้ด้วยสำหรับบรรยากาศองค์กร และวัฒนธรรมองค์กรไม่เอื้อต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม หากเครือข่ายมีความร่วมมือโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดเล็กย่อมมีคุณภาพใกล้เคียงกันและความร่วมมือในรูปแบบเครือข่ายยังไม่มีมีการร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพ และจากผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับชาติปีการศึกษา 2555 (สทศ.) พบว่าคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ช่วงชั้นที่ 4 มีนักเรียนผู้มีสิทธิ์สอบ 397,737 คน โดยผลการทดสอบมีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 21.80-54.61 คะแนน วิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ วิชาสุขศึกษาและพลศึกษา มีคะแนนเฉลี่ย 54.61 รองลงมาคือ วิชาการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี วิชาภาษาไทย วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีคะแนนเฉลี่ย 48.72 ,41.88 และ 33.39 ตามลำดับ และวิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ วิชาภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ย 21.80 (รายงานประจำปี สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ 2555 : 8)

ดังนั้นเครือข่ายจึงจำเป็นต้องมีรูปแบบใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานในด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่าย และองค์ประกอบของเครือข่ายจึงมีความสำคัญ เพื่อช่วยให้สมาชิกสามารถร่วมมือพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางด้านวิชาการ ไปสู่ความร่วมมือในการสร้างความเข้มแข็งในด้านอื่นอีกด้วยโดยเฉพาะสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างรูปแบบ บุญชม ศรีสะอาด (2535 : 104-106) กล่าวว่าความสัมพันธ์ต่างๆระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรนั้นหรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ ในการพัฒนารูปแบบนั้นจะต้องใช้หลักเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญและการศึกษาค้นคว้า ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบเป็น

อย่างยิ่ง ซึ่งผู้วิจัยอาจคิดโครงสร้างของรูปแบบขึ้นก่อนแล้วปรับปรุงโดยอาศัยข้อสังเกตจากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบหรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือทำการศึกษาค้นคว้าประกอบย่อยหรือตัวแปรแต่ละตัวแล้วคัดเลือกองค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรที่สำคัญประกอบขึ้นเป็นโครงสร้างของรูปแบบก็ได้ หัวใจสำคัญของขั้นตอนนี้อยู่ที่การเลือกเฟ้นองค์ประกอบในรูปแบบ (ตัวแปรหรือกิจกรรม) เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมและผู้วิจัยได้กำหนดหลักการในการพัฒนารูปแบบอย่างชัดเจน เช่น เป็นรูปแบบที่ไม่ซับซ้อน สามารถนำไปปฏิบัติได้ง่าย ตัวแปรในรูปแบบมีน้อยตัว แต่สามารถอธิบายผลได้มาก ในการวิจัยบางเรื่องจำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม และควรคำนึงถึงส่วนองค์ประกอบหลักของเครือข่ายความร่วมมือได้แก่การมีสมาชิกผู้นำเครือข่ายการมีส่วนร่วมของสมาชิกการเรียนรู้ร่วมกันการลงทุนการสื่อสารการมีผลประโยชน์ร่วมกัน และความสนใจร่วมกันรวมทั้งสมาชิกต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันมีความเสมอภาคสมัครใจการแลกเปลี่ยนการบริหารจัดการ สามารถนำรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือไปใช้ในสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกันรวมทั้งเป็นประโยชน์ในการจัดทำนโยบายเพื่อส่งเสริมและยกระดับคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาต่อไป

การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่าย ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายและนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา โดยเป็นการนำรูปแบบที่สร้างขึ้นเพื่อให้กลุ่มเครือข่ายที่สนใจและกลุ่มเครือข่ายที่พบปัญหาดังกล่าว ได้นำไปใช้เป็นแนวทางบริหารจัดการภายในเครือข่าย นอกจากนี้รูปแบบดังกล่าวจะได้ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการบริหารและการจัดการศึกษาภายในเครือข่าย รวมทั้งศูนย์พัฒนากลุ่มสาระการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา ในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา สนับสนุนนโยบายเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจุดเน้นของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สมรรถนะและเพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายและศูนย์พัฒนากลุ่มสาระการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา
3. เพื่อประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา
4. เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา ซึ่งจะช่วยให้คณะกรรมการเครือข่ายได้ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการบริหาร และสามารถนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องและเหมาะสมแต่ละเครือข่าย เพื่อพัฒนาการศึกษาและคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเครือข่ายต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตในการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็น คือ

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษา

1.1 องค์ประกอบหลักของรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 6 ส่วน 1) การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการบริหารและการจัดการศึกษา 2) การจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ 3) การจัดกิจกรรมทางวิชาการ 4) การรายงานและวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา 5) การพัฒนากลุ่มสาระการเรียนรู้ 6) การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน

1.2 ส่วนประกอบของรูปแบบมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา มี 6 ตอน คือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบหลักของรูปแบบ ขั้นตอนการดำเนินการตามรูปแบบ แนวทางในการประเมินผลรูปแบบ เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ

2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา 1) ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม ประชากรประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้ากลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ศึกษานิเทศก์ ที่เป็นคณะกรรมการเครือข่าย 20 เครือข่าย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 2606 คน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้ากลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ศึกษานิเทศก์ ที่เป็นคณะกรรมการเครือข่าย 5 เครือข่ายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยการสุ่มรวมทั้งหมด 340 คน 2) การศึกษากรณีศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายที่มีผลงานดีเด่น (Best Practice) เครือข่ายที่เป็นกรณีศึกษา จำนวน 3 เครือข่าย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 9 คน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ศึกษานิเทศก์จำนวน 3 คน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 27 คน โดยการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา สร้างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษาโดยใช้ข้อมูล ขั้นตอนที่ 1 และข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา ดำเนินการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ระยะที่ 4 การนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา ต่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่มีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่าย (Stakeholders) จำนวน 19 คน ประกอบด้วย นักวิชาการด้านบริหารการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีองค์ประกอบหลักมี 2 องค์ประกอบคือ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยดังนี้ 1) การสร้างรูปแบบ 2) การมีส่วนร่วม 3) การบริหารเครือข่าย 4) เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา และการการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่าย มีองค์ประกอบย่อยดังนี้ 1) การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการบริหารและการจัดการศึกษา 2)การจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ 3) การจัดกิจกรรมทางวิชาการ 4) การรายงานและวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา 5) การพัฒนากลุ่มสาระการเรียนรู้ 6) การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน โดยองค์ประกอบหลักทั้ง 2 องค์ประกอบจะส่งผลให้

เกิดรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา ที่ต้องการนำเสนอต่อเครือข่ายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ที่มีสภาพปัญหาตามที่กล่าวมาข้างต้นหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่ต้องการนำรูปแบบไปใช้ในการบริหารจัดการในเครือข่าย ซึ่งผู้วิจัยจะได้ดำเนินการนำกรอบแนวคิดไปดำเนินการศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัย เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษาต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา กระบวนการสร้างเครือข่ายและองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่าย เพื่อคุณภาพการจัดการศึกษา
2. สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา โดยการนำเอาผลจากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาดูงานเครือข่ายที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาภายใต้การมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ การศึกษาสภาพและความคิดเห็นเกี่ยวกับ กระบวนการขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่าย มาปรับปรุงกรอบแนวคิดของรูปแบบ เพื่อให้มีความสมบูรณ์และเห็นการเชื่อมโยงแนวคิดเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความจำเป็น หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมการพัฒนา และองค์ประกอบ
3. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษาและคู่มือการดำเนินการของการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่าย โดยแบบประเมินดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาสำหรับผู้เชี่ยวชาญ สอบถามความคิดเห็นจากผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านคู่มือ จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินการของการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่าย
4. นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา ต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จำนวน 19 คน เพื่อให้ข้อเสนอแนะและประเมินผลความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา

สภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา ได้องค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ คือ (1) การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการบริหารและการจัดการศึกษา (2) การจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ (3) การจัดกิจกรรมทางวิชาการ (4) การพัฒนากลุ่มสาระการเรียนรู้ (5) การรายงานและวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา (6) การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน

ระยะที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา

ผลการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่าย ที่จัดทำขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 6 ส่วน คือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบหลักของรูปแบบ ขั้นตอนการดำเนินการตามรูปแบบ แนวทางในการประเมินผลรูปแบบ เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ มีสาระโดยสรุปดังนี้

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา

ผลการประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษาและคู่มือการใช้รูปแบบ พบว่าผลการประเมินความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และผลการประเมินคู่มือโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ระยะที่ 4 ผลการนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา

ผลการนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา พบว่าทุกองค์ประกอบ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ

อภิปรายผลการวิจัย

คณะกรรมการเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษาซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เห็นว่า สภาพปัจจุบันในการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านด้านการกำกับ ติดตาม ประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุด สรุปผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา และผลจากการศึกษาดูงานเครือข่ายจำนวน 3

เครือข่าย และตรวจสอบองค์ประกอบของรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ ต้ององค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ คือ (1) การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการบริหารและการจัดการศึกษา (2) การจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ (3) การจัดกิจกรรมทางวิชาการ (4) การพัฒนากลุ่มสาระการเรียนรู้ (5) การรายงานและวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา (6) การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา ที่จัดทำขึ้นในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์บนฐานบนฐานแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และข้อจำกัดที่เป็นเงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบนี้ไปใช้ และมีแนวทางในการวัดผลความสำเร็จ ซึ่งมีส่วนประกอบของรูปแบบที่จะเสนอเป็น 6 ส่วน คือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบหลักของรูปแบบ ขั้นตอนการดำเนินการตามรูปแบบ แนวทางในการประเมินผลรูปแบบ เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ

การประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก และองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านหลักการพื้นฐานของรูปแบบอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือองค์ประกอบหลักของรูปแบบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบได้พัฒนามาจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง มีการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของร่างรูปแบบ มีขั้นตอนการออกแบบรูปแบบตามสมมติฐานของผู้ศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม มีความสอดคล้องและเหมาะสม มีวิธีการและขั้นตอนที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญชม ศรีสะอาด, สุวิมล โปธิ์กลิ่น และปรีชา สามัคคี (2552: 24) ได้สรุปการสร้างและพัฒนารูปแบบการประเมินว่า จำเป็นต้องศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีการประเมินเพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการดำเนินงานเช่นเดียวกัน โดยมีขั้นตอนคือ ออกแบบรูปแบบตามสมมติฐานของผู้ศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสิ่งที่มุ่งประเมิน ส่วนการพัฒนาแบบ การประเมินที่ได้ออกแบบขึ้น มีวิธีการและขั้นตอนที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบแนวคิดและสมมติฐานการวิจัย การศึกษาเครือข่ายที่เป็นเลิศและมีการตรวจสอบและการหาประสิทธิภาพของรูปแบบ แนวทางในการประเมินผลรูปแบบ ได้ยึดวัตถุประสงค์ของรูปแบบเป็นหลักในการประเมิน จะทำให้เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษาที่นำรูปแบบไปใช้มีแนวทางในการดำเนินงานในด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่าย และมีความพึงพอใจในการดำเนินงานตามรูปแบบและผลจากการดำเนินงานตามรูปแบบ การดำเนินการของเครือข่ายจะเป็นไปอย่างมีเอกภาพและสะดวก ส่วนคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา ได้อธิบายถึงขั้นตอนของการดำเนินการตามกระบวนการปฏิบัติงานของเครือข่ายอย่างชัดเจน เพื่อทุกเครือข่ายที่ใช้รูปแบบนำไปปฏิบัติได้เป็นแนวทางเดียวกัน สอดคล้องกับ

งานวิจัยของบำเพ็ญ อินทร์โสม (2545 : 205) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การนำเสนอรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนต้องการ ให้โรงเรียนปฏิบัติตามคู่มือการดำเนินงานและองค์ประกอบของรูปแบบและการนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา โดยการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้เสียพบว่ารูปแบบดังกล่าว มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก เครือข่ายสามารถนำรูปแบบเป็นแนวทางในการดำเนินงานในด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายและสามารถนำรูปแบบไปพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในสังกัดเครือข่ายได้ต่อไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าข้อมูลพื้นฐานในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้ข้อมูลสองส่วนคือ ข้อมูลที่เป็นแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานในการออกแบบรูปแบบ และสภาพปัญหา และความต้องการที่ทำให้เกิดความจำเป็นต้องมีรูปแบบดังกล่าว ส่วนขั้นตอนการร่างและปรับปรุงรูปแบบนั้น ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มในการปรับปรุงรูปแบบและประเมินผลรูปแบบ ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยที่ทำให้ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นที่ยอมรับของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้เสียดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

1. เครือข่ายที่นำรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษาไปใช้ ควรศึกษาคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่าย จะทำให้ผลการดำเนินการตามรูปแบบประสบผลสำเร็จ ซึ่งคู่มือประกอบด้วยส่วนสำคัญ 9 ส่วนคือ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) ข้อจำกัดในการนำคู่มือไปใช้ 4) แนวทางการดำเนินการตามรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา 5) การดำเนินการเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา 6) แนวทางการประเมินรูปแบบ 7) แบบประเมินผลการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา 8) เงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ 9) ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบไปใช้

2. เครือข่ายที่นำรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษาไปใช้ ควรศึกษาเอกสารประกอบการการดำเนินงานตามรูปแบบ ก่อนที่จะเริ่มดำเนินการ ซึ่งจำเป็นสำหรับเครือข่ายที่ยังขาดข้อมูลพื้นฐานเหล่านี้ ขณะเดียวกันการนำเสนอเนื้อหาในเอกสาร เป็นเพียงข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำความเข้าใจและดำเนินการตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในการวิจัย มีทั้งหมด 3 ส่วนคือ ความเข้าใจเกี่ยวกับวงจรคุณภาพ PDCA ของเดิมังแนวทางดำเนินการของเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา และเครื่องมือในการในการประเมินผลการดำเนินงานตามรูปแบบ

3. เครือข่ายที่จะนำรูปแบบนี้ไปใช้ควรมีการศึกษาและทำความเข้าใจรูปแบบทั้งหมดก่อน และตัดสินใจว่ารูปแบบนี้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการดำเนินงานของเครือข่ายตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบหรือไม่

4. เครือข่ายอาจจะปรับปรุงสาระ หรือแนวการดำเนินงานในรายละเอียดตามรูปแบบ ให้สอดคล้องกับบริบทของเครือข่ายได้ เพียงแต่ไม่ปรับรื้อแนวดำเนินการหลักที่กำหนดไว้ตามรูปแบบเท่านั้น

รายการอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา.

กรุงเทพฯ : ส. เอเชียเพลส, 2545.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2545.

ปรีชา สามัคคี. การพัฒนารูปแบบการประเมินแผนงานและโครงการในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา.

วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.

ราชกิจจานุเบกษา. “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542” ในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 116 ตอนที่ 74 ก (19 สิงหาคม 2542), 2542.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). รายงานประจำปี 2555. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ(องค์การมหาชน).

